

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

STUDIA PHILOLOGICA

ЗБІРНИК
СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 7



РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

STUDIA PHILOLOGICA

ЗБІРНИК
СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 7



РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2023

УДК 81+82:811.11+811.13

S 90

Рецензент:

Мізін К.І. д-р філол. наук, професор, професор кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі, завідувач кафедри

Studia Philologica : зб. студент. наук. праць / редколегія:

S 90 О.В. Деменчук, О.В. Констанинова, О.І. Павлова [та ін.].
Рівне : РДГУ, 2023. Вип. 7. 56 с.

Studia Philologica : The Collection of Students' Scientific Works
/ O.V. Demenchuk, O.V. Konstantinova, O.I. Pavlova et al. (eds.).
Rivne : RSUH, 2023. Issue 7. 56 p.

У збірнику студентських наукових праць «Studia Philologica» розглянуто низку питань, що стосуються актуальних проблем сучасної філології: германського та романського мовознавства, зіставного мовознавства, лінгвістики тексту, термінознавства, перекладознавства.

The Collection of Students' Scientific Works «Studia Philologica» focuses on the topical issues of contemporary philology: Germanic and Romance Linguistics, Contrastive Linguistics, Text Linguistics, Terminology, and Translation Studies.

УДК 81+82:811.11+811.13

Редакційна колегія:

Головний редактор – **Деменчук О.В.**, д-р філол. наук, професор.

Відповідальний редактор – **Констанинова О.В.**, канд. філол. наук, доцент.

Члени редакційної колегії:

Павлова О.І., канд. філол. наук, професор; **Аладько Д.О.**, канд. філол. наук, доцент; **Калініченко М.М.**, канд. філол. наук, доцент; **Кучма Т.В.**, канд. філол. наук, доцент; **Орел І.І.**, канд. філол. наук, доцент; **Павловська Л.О.**, канд. філол. наук, доцент; **Тарасюк Н.Ю.**, канд. філол. наук, доцент; **Чеберяк А.М.**, канд. філол. наук, доцент.

Рекомендовано до друку Вченою радою

Рівненського державного гуманітарного університету

(*протокол № 7 від 22 червня 2023 р.*)

© Автори публікацій, 2023

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2023

ЗМІСТ

ГЕРМАНСЬКЕ ТА РОМАНСЬКЕ МОВОЗНАВСТВО

Дрозд Д.С.	ВИДИ МОВЛЕННЕВОГО ВПЛИВУ: ПЕРСУАЗИВНІСТЬ, АРГУМЕНТОВАНІСТЬ, СУГЕСТИВНІСТЬ	4
Мацюк О.В.	НІМЕЦЬКІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЗОВНІШНОСТІ ЛЮДИНИ	7

ЗІСТАВНЕ МОВОЗНАВСТВО

Верко Т.О.	ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З КОМПОНЕНТОМ НА ПОЗНАЧЕННЯ РОДИННИХ ЗВ'ЯЗКІВ	12
Малиновська І.В.	ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ <i>ЗЕМЛЯ</i> В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	17

ЛІНГВІСТИКА ТЕКСТУ

Павлів А.А.	СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЗНОСТІ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	23
Терпелюк Т.Ю.	ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ КОНСТРУЮВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО ДИСКУРСУ В ТВОРІ	28

ТЕРМІНОЗНАВСТВО

Павлова О.І., Кондратюк Н.В.	ТЕРМІНИ-ЕПОНІМИ І НОМЕНИ В АСТРОНОМІЧНІЙ ЛЕКСИЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	33
---	---	----

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Давиденко Я.О.	ВІДТВОРЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ СТРУКТУРИ ТЕКСТІВ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ	39
Коломієць Н.М.	ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНОЇ ІНТЕНЦІЇ НА ПРИКЛАДІ АНАЛІЗУ ПЕРЕКЛАДІВ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕКСТІВ КОМПАНІЇ «ВЕРАЛІЯ»	45
Сиворіг Н.В.	ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ФО З КОМПОНЕНТОМ-ОРНІТОНІМОМ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	50

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

56

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ФО З КОМПОНЕНТОМ-ОРНІТОНИМОМ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню англійськомовних фразеологізмів з компонентом-орнітонімом із погляду їх перекладу. У статті визначаються специфічні ознаки цих одиниць, розглядаються труднощі та встановлюються способи їх перекладу українською мовою. Проблеми перекладу англійськомовних ФО зумовлені специфікою їх семантичної структури, образним характером, національно-культурними особливостями. Доведено, що найкращим способом передачі ФО є переклад за допомогою фразеологічного еквівалента.

Ключові слова: фразеологізм, орнітонім, труднощі та способи перекладу, еквівалент, культура.

Summary. The article is devoted to the study of English phraseological units from the point of view of their translation into Ukrainian. Peculiar features of these units are viewed in the article, the difficulties and ways of their translation are considered in it. The problems of translation of English phraseological units in artistic discourse are due to the specificity of their semantic structure, figurative nature, national and cultural features. It is proved that the equivalent translation is the best way of translating phraseological units.

Key words: phraseological unit, ornithonym, difficulties and ways of translating, equivalent, culture.

Постановка проблеми. Група орнітонімів, будучи широко представленою в англійській мові, належить до активного складу лексики, що зумовлене значною роллю птахів для людини. Підтвердженням цьому є аргументи широкого кола лінгвістів, які вже давно звертають увагу на те, що дослідження зоонімів загалом та орнітонімів зокрема є вагомим внеском у розвиток загальної теорії ономастики та вивчення проблематики словотвору.

Англійські антропоцентричні фразеологізми з компонентом-орнітонімом, являють собою окремих, достатньо значний шар лексики та регулярно вживаються в художньому, публіцистичному та розмовному стилях мови. Для тих, хто вивчає англійську мову як іноземну, англійські фразеологізми можуть викликати труднощі в процесі їхнього вивчення, тимчасом як перед студентами-перекладачами постає проблема їх перекладу та пошуку відповідних еквівалентів.

Розуміння і, як результат, доречне використання таких

фразеологізмів прикрашає та поживляє як мовлення, так і письмо; однак вимагає урахування культурних концептів, конотації, контексту, та інших національно-культурних особливостей конкретного лінгвокультурного простору, які впливають на переклад тексту і пошук еквівалента конкретного фразеологізму у цільовій мові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Назви птахів давно і успішно досліджуються в науці про мову, а фразеологічні одиниці з компонентом-орнітонімом останнім часом все більше привертають увагу мовознавців, які їх вивчають з різних точок зору: структури, семантики, граматичних особливостей, визначаючи їхню багатозначність, синонімічні і антонімічні відносини. Питанню орнітонімів присвячені роботи Н.Д. Пименової «Порівняльний аналіз фразеологічних одиниць із компонентом-орнітонімом в англійській та турецькій мовах» (2002), Ю.Л. Лясоти «Англійська зоосемія» (1984), Л.Ю. Гусевої «Орнітоніми в фольклорному тексті» (1996) та інших.

Етимологічні дослідження дають змогу проаналізувати і порівняти видозмінюваний культурно-символічний сенс, відбитий у найменуваннях тварин (Киндря, 2005, с. 17). Історія і етимологія кожного фразеологізму вивчається в непрямолінійній залежності якихось універсальних схем переосмислення словосполучень, ступеня семантичної неподільності компонентів і ступеня поступової втрати лексичного значення слів у словосполученнях.

Орнітоніми становлять великий інтерес із точки зору етимології. Наприклад, асоціації «сови» з мудрістю ведуть свій початок від Давніх Афін, де сова вважалася атрибутом богині мудрості і навчання Афін Паллади. Афінській традиції завдячує походженням вираз «мудра сова» в європейських казках та байках і емблематичне зображення мудрості – сова, що сидить на стосі книжок, а також ідіома «вчена сова» щодо вчених, мерехтливих, подібно цим птахам, за скельцями окулярів. Як зазначає А.М. Кузнецов, більшість словників в основному дає нам досить вірну картину словникових значень слів і їхніх семантичних компонентів (Кузнецов, 1980, с. 85). Проте найменування птахів, що зафіксовані в словниках різних мов, можуть бути відсутні у словнику тієї чи іншої мови через різні умови життя носіїв мови, географічне положення або національно-культурні традиції.

Метою статті є дослідження англійських фразеологічних одиниць з компонентом-орнітонімом із погляду їх перекладу, а її завданням у зв'язку із цим є з'ясування труднощів та способів перекладу англійських фразеологізмів українською мовою.

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці з компонентом-орнітонімом в сучасній англійській мові.

Предмет дослідження – особливості і способи перекладу фразеологічних одиниць з компонентом-орнітонімом з англійської мови

на українську.

Матеріалом дослідження виступають 75 мовних одиниць, із них 35 англійських і 40 українських фразеологізмів, які отримані методом суцільного вибору з лексикографічних джерел англійської та української мов, з-поміж яких, зокрема, «Англо-український фразеологічний словник» за ред. К.Т. Баранцева (2005), «Словник фразеологізмів української мови» за ред. В.М. Білоноженка та ін. (2003), «Словник української мови» у 11 томах за ред. І.К. Білодіда (1970-1980), «Великий тлумачний словник сучасної української мови» за ред. В.Т. Бусела (2003), «Фразеологічний словник української мови» (1993), «Cambridge International Dictionary of Idioms» (2004), «Longman Dictionary of English Idioms» (1996), «The Oxford Dictionary of Idioms» (2004).

Виклад основного матеріалу. Фразеологічні одиниці, у яких головна роль належить найменуванням птахів – орнітонімам, відображають багатовікові спостереження людини над зовнішнім виглядом, поведінкою та звичками птахів, будучи тим самим культурно-інформаційним фондом (Бурвинова, 1996, с. 11). Все це знаходить відображення в лексичному фонді різних мов, що привело до появи нових наукових термінів, якими прийнято позначати найменування тварин, птахів, комах та інших. До таких термінів належить термін «орнітонім» (Пименова, 2002, с. 14).

Значення орнітонімів, що вживаються в мові досить часто і широко, націлене на алегоричне позначення людини, найчастіше метафоричне, стилістично підкреслене, наділене явно експресивними семантико-стилістичними відтінками, наприклад: *the cock of the school* (перший забіяка в класі, заводіяка), *a fighting cock* (забіяка, задирака), *live like a fighting cock* (жити у достатках, заможного, в найкращих умовах, «кататися як сир у маслі»), *as innocent as a dove* (наївний, необізнаний у життєвих справах, «невинний як дитя»), *a cuckoo in the nest* (небажаний гість), *have eyes like a hawk* (мати гострий зір, бути дуже спостережливим) і т.ін.

Орнітоніми є однією з найчисельніших і різноманітних груп фразеологічного фонду і мають досить широку сферу функціонування, один і той самий орнітонім у різних мовах може бути пов'язаний із різними рисами характеру людини, може вживатися в різних значеннях.

Труднощі перекладу англійських фразеологізмів з компонентом-орнітонімом українською мовою пов'язані не тільки з розбіжностями будови цих двох мов, але й, насамперед, з особливим статусом фразеологічних одиниць, що переважно належать до семантично неподільних виразів, у яких план змісту не збігається з планом вираження (Кунин, 1996, с. 32).

Вибір адекватного способу перекладу фразеологічної одиниці залежить від складності їх семантичної структури, образного характеру, національно-культурної специфіки його значення.

Основними способами передачі англomовних фразеологізмів засобами української мови є їх еквівалентний, аналоговий, описовий переклад, а також калькування. Зрозуміло, що найкращим способом перекладу вихідного фразеологізму є його передача за допомогою еквівалентної одиниці, якщо подібна існує в цільовій мові. Застосування подібної одиниці забезпечує не тільки повне відтворення змісту, але й передачу образності й експресивності вихідної фразеологічної одиниці. Повні фразеологічні еквіваленти є ідентичними за структурою, лексичним складом, стилістичними характеристиками, значенням та образністю (Комиссаров, 1980, с. 81), зокрема: *an early bird* – рання пташка, *cheerful as a lark* – веселий, як жайворонок, *a white crow* – біла ворона, *a bird may be known by its song* – всяка пташка свої пісні має, *a swan song* – лебедина пісня (останній прояв таланту) і т.ін.

Часткові еквіваленти є одиницями мови перекладу, що містять деякі лексичні, граматичні чи лексико-граматичні розходження за наявності одного і того самого значення та стилістичної спрямованості з відповідними фразеологічними одиницями мови оригіналу. За ступенем адекватності перекладу часткові еквіваленти є рівноцінними повним еквівалентам. Часткові еквіваленти, у свою чергу, розподіляються на часткові лексичні та часткові граматичні еквіваленти. Часткові лексичні еквіваленти збігаються за значенням, стилістичною спрямованістю, є близькими образно, але розходяться за своїм лексичним складом, граматичною будовою, наприклад: *busy as a hen with one chicken* – носитись, як курка з яйцем, *like geese on a common* – вільний як птах, *a bird in the hand is worth two in the bush* – краще синиця в руці, ніж журавель у небі, *as silly as an owl* – дурний аж світиться, *get up with the lark* – вставати з півнями і т.ін.

Частковими лексичними еквівалентами є й еквівалентні фразеологічні одиниці мови перекладу, які є однаковими за значенням, стилістичною спрямованістю, але різними за образністю. Такі одиниці В.Н. Комиссаров називає фразеологічним аналогом (Комиссаров, 1980, с. 82).

До часткових граматичних еквівалентів належать ті фразеологічні одиниці мови перекладу, які збігаються з відповідними одиницями мови оригіналу за значенням, стилістичним забарвленням та образністю, але відрізняються від них граматичною категорією числа іменників, прикметників, що є складовими частинами цих фразеологічних одиниць, наприклад: *to catch old birds with chaff* – провести старого горобця на полові, *knee high to a duck* – горобцю по

коліна.

Використання фразеологічного аналога забезпечує такий самий адекватний переклад англійського фразеологізму, як і за наявності повного еквівалента. Але тут також є деякі обмеження. По-перше, на думку В.Н. Комісарова, необхідно зберегти емоційне та стилістичне значення фразеологічної одиниці. По-друге, необхідно враховувати два фактори: стилістичну нерівноцінність і національне забарвлення деяких аналогових фразеологізмів (Комиссаров, 1980, с. 173).

Коли ж у мові перекладу немає ні еквівалента, ні аналога вихідної фразеологічної одиниці, може використовуватися калькування, що є способом її дослівної передачі. Зазначимо, що цей спосіб перекладу фразеологізмів може бути застосований лише в тому разі, якщо його результатом буде вираз, який легко сприймається й адекватно розуміється адресатом. Буквальний переклад не є фразеологічним перекладом, бо в ньому не використовуються готові фразеологізми, що існують у мові перекладу.

Фразеологічні кальки доволі часто використовуються перекладачами. Вони дають змогу відтворити образність вихідної одиниці. В.Н. Комісаров відзначає одну суттєву складність, із якою стикається перекладач у разі творення фразеологічної кальки: надання їй форми крилатого виразу (Комиссаров, 1980, с. 175). Якщо фразеологізм не має в мові перекладу ні еквівалента, ні аналога, а дослівний переклад призводить лише до малозрозумілого буквализму, перекладач змушений передавати значення подібної одиниці вихідної мови шляхом опису: *to play peacock* (зарозуміло триматися, величатися), *as gaudy as a peacock* (горда, пихата людина) і т.ін. Недоліком подібного перекладу є неможливість збереження образу оригінального фразеологізму, наприклад: *duck tail* («качиний хвіст» – прізвисько расистів ПАР); *gospel bird* («євангельський птах» – про курча, що подається по неділях); *hen party* (букв. «вечірка курей» означає вечірку, на яку збираються жінки, щоб попліткувати). З метою адаптування описового перекладу та фразеологічної кальки до норм цільової мови перекладач може застосовувати перекладацькі трансформації.

Висновки. Дослідження фразеологічних одиниць переконує в тому, що фразеологія є джерелом лінгвокраїнознавчих відомостей. Це схованка багатогранного буття народу: історичної пам'яті, етнокультурних традицій, національної самобутності. Таким чином, труднощі перекладу англійських фразеологізмів засобами української мови зумовлені не тільки розбіжностями будови англійської та української мов і їхніх одиниць, але і складністю семантичної структури, образним характером, національно-культурною специфікою значення окремих фразеологічних одиниць.

Оптимальним перекладацьким рішенням у разі передачі

англомовної фразеологічної одиниці вважається пошук еквівалентної україномовної фразеологічної одиниці (повного чи часткового еквівалента, який може бути частковим лексичним чи частковим граматичним аналогом). За відсутності такої одиниці перекладач застосовує калькування й описовий переклад. Для досягнення максимальної адекватності перекладу фразеологічних одиниць необхідно використовувати та комбінувати різні способи та прийоми їх перекладу, а також перекладацькі трансформації.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні комплексних перекладацьких трансформацій, що їх застосовують у текстах різних стилів та жанрів для перекладу англійськомовних фразеологічних одиниць з компонентом-орнітонімом засобами української мови.

Список використаних джерел

1. Баранцев К.Т. (2005). *Англо-український фразеологічний словник*. К.: Знання.
2. Білоноженко В.М. (2003). *Словник фразеологізмів української мови*. К.: Наук. думка.
3. Бурвинова Н.Д., Брагина А.А. (1996). *Мир животных в мире слов*. Москва: Москов. лицей.
4. Бусел В.Т. (2003). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Ірпінь: Перун.
5. Киндря Н.А. (2005). *Английские и русские фразеологизмы с компонентом-зоонимом в свете истории и культуры*. Москва: Воен. университет МО РФ.
6. Комиссаров В.Н. (1980). *Лингвистика перевода*. Москва: Междунар. отношения.
7. Кузнецов А.М. (1980). *Проблемы компонентного анализа в лексике. Научно-аналитический обзор*. Москва: Наука.
8. Кунин А.В. (1996). *Курс фразеологии современного английского языка*. Москва: Высш. школа.
9. Пименова Н.Д. (2002). *Сопоставительный анализ фразеологических единиц с компонентом-орнитонимом в английском и турецком языках*. Казань.
10. CIDOI. (2002). *Cambridge International Dictionary of Idioms*. 5th ed. Cambridge: Cambridge University Press.
11. *Longman Dictionary of English Idioms*. (1996). London: Longman Group UK Limited. Macmillan English Dictionary Online. URL: <https://www.macmillandictionary.com>
12. ODOI. (2004). *The Oxford Dictionary of Idioms*. 2d ed. Oxford: Oxford University Press.

Наукове видання

STUDIA PHILOLOGICA

Збірник
студентських наукових праць

ВИПУСК 7

The Collection of Students' Scientific Works ISSUE 7

Формат 60x84^{1/16}.
Папір офсетний. Друк ризографічний.
Гарнітура Century Schoolbook.
Ум. др. арк. 3,2. Наклад 100.

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
м. Рівне, 33000, вул. Ст. Бандери, 12
тел.: (0362) 26-48-83

Друк: «ПараГраф+»
м. Рівне, 33000, вул. Гетьмана Мазепи, 6/8
тел.: (0362) 26-49-27